

רמב"ן זר' בחוי

פרשת ויקהיל

(לה א) ויקהיל משה את כל עדת בני ישראל

עי' רמב"ן: יכלול כל עדת בני ישראל האנשיים והנשים כי כלם התרנבו במלאת המשבן והנה משה אחר שצוה לאחנן והנשיאים וכל בני ישראל האנשיים כל אשר דבר ה' אותו בהר סיני אחרי שבור הלוחות נתן על פניו המוסה חור וצוה והקחילו אליו כל העדה אנשים ונשים ויתכן שהיה זה ביום מחרת רדתו ואמר לכלם עניין המשבן אשר נצווה בו מתחילה קודם שבור הלוחות כי כיוון שנתרצה להם הקב"ה נתן לו הלוחות שנויות וכברתו עמו ברית חדשה שילך השם בקרבתם הנה חווו לקדמאותם ולאהבתם כלולות¹²⁷⁹ ובידוע שהתהיה שכינתו בתוכם בעניין שצוזו תקופה כמו שאמר (לעיל מה) ועשו לי מקרדש ושכניתו בתוכם ולכון צזה אתם משה עתה בכל מה שנצווה מתחילה

(לה ב) וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון –

עי' ר' בחוי: לא מצינו שהזהיר משה על השבת בכאן כמו שנצווה בפרשה של מעלה שיאמר להם ושמרתם את השבת אך את שבתותי תשמרו ע"ב נראה לי שנרמו לנו בכאן שאין לנו נסתרים בהמון ולבן הזכיר למעלה אך את שבתותי תשמרו שם רמו לזכור ושמור ואמר ושמרתם את השבת ולא אמר את יום השבת לפי שהוא בשבת העליונה¹²⁸⁰ וכן ושמרו בני ישראל את השבת כמו שרגמותי שם

עי' זהר ח'ב דף קצחה ע"א: אוקמו. בגונא דא, אל מלא ההוא ערבותיא דאתחברו בהו בישראל, לא אתענשו ישראל על עובדא דעתלא, ותא חזי מה כתיב בקדמיה, (שמות כה ב) מאות כל איש אשר ידבנו לבו, לאכללא כלל, בגין דבעא קודשא בריך הוא לעובד שעבדא דמשכנא מכל סטראין במוחא וקליפא, בגין דהו אינון ערב רב בגיןויהו, אמר מאת כל איש אשר ידבנו לבו, לאכללא לנו בגיןו דישראל דאיןון מוחא, וכלהו אתקדרו. לבתר סטא זינא לזינה, ואתו אינון ערב רב ועבדו ית ענאל, וסתו אבטרייהו אינון דמיתו, ונגרמו לנו לישראל מותא וקטולא, אמר קודשא בריך הוא, מכאן ולהלאה שעבדא דמשכנא לא יהא אלא מסטרא דישראל, מיד ויקהיל משה את כל עדת בני ישראל וגוי, וכתיב בתיריה קחו מאתכם תרומה ליהו"ה, מאתכם ודאי, ולא קדמיה דכתיב מאת כל איש אשר ידבנו לבו. ויקהיל משה וגוי, מאן אחר בניש לנו, אלא בגין דהו אינון ערב רב בגיןויהו, אctrיך משה לאכנשא לנו וליחדא לנו מבניינויהו. ועי' זהר ח'ג דף קג ע"ב: רביעי אלעזר פתח (ואהם) מה אמר יי' זכרתי לך חסド נועיריך וגוי. האי קרא על כי אמר בשעתא דהות איזלא במדברא עמהון דישראל. זכרתי לך חסד דא עננא דאהרן דנטלא בחמש אחרניין דאתקשו עלך ונהיירו עלך. אהבת כלולותיך דاشתכללו לך (ס"א וכלהו אשתכללו לך) ואעטרו לך ואתקינו לך נכה דתעדוי תשיטהה וכ"כ למה. בגין לךך אחריב במדבר הארץ לא זרעה. ת"ח בשעתא דב"נ יתיב

עי' תיקו, דף קטו ע"ב&): ועוד אמר בה בשכניתא תחתא, נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, דתאה כלילא מכל ספרין, לכל עשר ספרין יהיבו בה כל חד חולקיה, ומאי חולקיה, אלא כל ספריה יהיב בה עשור דיליה, לכל ספריה סליק לעשרה, יהיבו לייה כל חד וחדר עשור דיליה, אשთאו אינון תשע תשע, וכל חד וחדר אשתלים בה לעשרה, ובגין דא מעשרין חד מעשרה, ובגין דאייה כלילא מכולחו אמר בה אהבת כלילותיך, כלילא מכלא, ולברת דאתכלילת מעלאין, אמר בה ורדו בדנת חיים ובעופ השמים ובבהמה ובכל הארץ, אתכלילת בתהאי, ואפלו בכל קליפין דסטרא אחרא אتلבשת, לקיימה בה ומלבתו בכל משלה, ובכל מה דאתלבשת אתכלילת (נ"א אתקראת) בשמייה, הא

הכא אדם דעשיה ויצירה: עי' ליעל לא יג.

רמב"ן זר' בחוי

וענינים נסתרים אלה הנכלין במצב שבת נצווה משה מפי הקב"ה לנגלותם ליהידי ישראל ולכף הוכיר שם דבר אל בני ישראל שיוודיע להם עניין השבת בנגלה ובנסתר אבל כאן משה ידבר בהמון לכל עדת בני ישראל האנשים והנשים ועל כן לא הוכיר מרמזו השבת העליונה וכן הנסתור שבזה דבר ולא רצה לדבר להם כי אם בפשט המצוה בנגלה שבת בלבד ובדרך קצרה והנה משה פתח לנו פתח מתוך דבריו להעלים סתרי התורה ועוד ראה ממה שדרשו במסכת מגילה על אונקלום בשתרוגם החומש יצאה בת قول אמרה מי הוא שנгла סתרי לבני אדם ואם בתרגומו החומש כך ק"ו למי שמרחיב באור יותר בסתרי התורה בפניו ההמון שהוא נקרא מגילה סתרים ורכיל מגילה סוד

(לה ח) יביאה את תרומת ה'

עי' רמב"ן; ועל דרך האמת הוא כמו יביאה עם תרומת ה' שיביא התרומה העליונה בסוד ויקחו לי תרומה¹²⁸¹ וכבר פרשתיו¹²⁸² לרבותינו מדרש ב"ויתפתה ותראהו את הילד שראתה עמו שכינה (סוטה יב)

(לה לה) מלאו אותם חכמתם לב -

עי' ר' בחוי: והנה מרוב העלמת החכמה אי אפשר להשיג שרשה כי אם ע"י הנתיבות כדמיון חוטי השלביות שהם נתיבות לנחלים וע"י חוטי השלביות אדם רואה את הנהלת וכן כדמיון החוט הנמשך מן הפקעת שע"י החוט ילק' אדם למקום הפקעת וכן כדמיון הסעיפים שבאלין ששורש האילן מחופה תחת הקרקע ולא נודע מקומו וע"י הסעיפים והנדירים הנמצאים מתחת מחלות הקרקע ילק' האדם אחר השורש וימצאנו וכשהוכיר בכך חכמת לב הכל להגדיל ולהדריך מעלה בצלאל ואהליאב כי הוא באלו אמר מלאו אותם חכמת השכינה בעניין שכנות (בראשית ו) ויתעצב אל לבו¹²⁸³ וכענין שאלת המלך שלמה (מלכים א) ונתחה לעבדך לב שומע וכן כתיב (שם ח) וזה נתן חכמה לשולמה ולפי שהוא שנייהם גדולי האומנים וראשי החכמים העושים במלאה לבן המשיל הכתוב חכמתם לחכמת השכינה והזוכיר מלת בהמה בתוספת ה"א והוא לו לומר בהם והענין מפני שהמשיל חכמתם כבר לחכמת השכינה והשכינה נרמות באוטה ה"א כאשר הזוכרתי לך הרבה פעמים וממנה TABA החכמה והתבונה בהם או אולי לא הוכיר הלשון בהם לפ"י שאי אפשר לבשר ודם להשיג תכילת החכמה ונמשל בבהמות נדמו נבער כל אדם מדעת ומהשיג אפי' בקצוות דרכי החכמה וכענין שכנות (תהלים צב) איש עבר לא ידע וכיסיל לא יבין את זה הוכיר איש שהוא לשון חשיבות ומעלה ולומר כי אף האיש שהוא גדול בחכמה בעיר הוא תרגום בהמה בעיר והנה הוא נחשב כבכמה אצל חכמת השכינה

פרשת פקודי

(לה ט) וייש את החצר לפאת נגב תימנה -

עי' ר' בחוי: הקדים רוח דרום הנקרה ימין כי הוא לימין הנכנס בחצר

¹²⁸¹ עי' זהר ח"ב דף קצח ע"ב: תא חזי מה כתיב, כל נדיב לבו יביאה את תרומת יהו"ה, כל נדיב לבו ודאי, מאן דיתרعي לביה, ימשיך לה לשכינה לגביה, הרא הוא רכתי, יביאה, אף על נגב דאייה באסתלקותא לעילא, יביאה מאתר עלאה, לאם

¹²⁸² לעיל מה ג

¹²⁸³ עי' דברי רבינו א כז והערה שלנו שם. וכן שם וודברינו שם.

רמב"ן זר' בחוי

ויש מהכמי התכוונה שאמרו כי הדרום הוא ראש והתלה לשאר הרוחות והצפון

הוא סוף הרוחות ונגן ולכך השם ראובן שהיה בכור בדרום ודן בסוף הצפון
ודע כי הספר בعنין המשכן וכליו והחקיריה בתוכנות צורותיו ומובאיו ושער ארכן
ורחבן וקומתן אע"פ שאין בהמ"ק קיימים מזכוה גדרלה היא עד שמים יגיא שברה ותורה היא
וללמוד אנו צריכין וכן הכוירו רוזיל בעניין הקרבנות כי כל המתעסק בלמוד פרשיות ויישא
ויתן בלבו ענייניהם כאלו הקריב הקרבן עצמו הוא שאמרו כל העוסק בפרשת עליה כאלו
הקריב עליה בפרשת חטא באלו הקריב חטא וכו' כלם הא למדת מזה על הספר בפיו
בלבד שברו אותו ופעולתו לפניו כאלו עשה המעשה והקריב קרבן על המזבח וה"ה בספר
ענני המשכן והמקדש שיש לנו יכולות עצומה ועקב רב כאשר נהגה בהם ונשתדל להבין
פשוטן ונגיליהם עאב"ז אם נוכה להשיג תוכם להשכיל אחד מרמזיהם והוא שהזביר דוד על
הענין הזה על הנסתור והנגלה (תהילים מה) סבו ציון והקיפה ספרו מגדריה שיתנו לבכם
לחילה פסנו ארמנותיה למען תפזר לדור אחרון וביכולות הסביבה וההקל בנגלה ובנסתר
ישיב שכינתו לתוכו שנאמר (שם) כי זה אלהים אלהינו עולם ועד והוא ינהנו על מותה¹²⁸⁴

(לח בא) אלה פקדוי המשכן משכנן העדות אשר פקד על פי משה עבודה הלויים
ביד איתמר בן אהרן הכהן –

עי' ר' בחוי: כל מה שהכוירו חכמים במדרשי זהה בענני המשכן השקיל בוגד
העולם נראה שדברו דרך כלל אבל הפרטם רבים נמשכים וויצוים מן הכלל ונראה לי כי
מתוך הכלל הזה שלמדו נוכל לחדר ולהוציא קצת מן הפרטם והוא שמצאתו מן הנגידים
האלוה כי בשם שכחוב בבריאות העולם (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ בוגד
מצינו במשכן אלה פקדוי המשכן ובשם שנברא העולם בה"א שנאמר (שם ב) בהבראם
ודרשו רוזיל בה"א בראמ¹²⁸⁵ בוגדו מצינו במשכן (שמות מ) וכבוד ה' מלא את המשכן כי
הה"א כבוד ה'¹²⁸⁶ והוא הכוונה כמו שהזביר ענין המשכן פעמים בתורה כמו שכבתבי
בראש פרשת ויקח וכן לשון משכן לשון שכינה והוא שכתוב (תהילים פה) לשכון כבוד
בארכינו ובשם שהעולם עלה במחשבה להבראות תקופה ואח"כ נעשו המעשים בששה
ימים בוגדו תמציא במשכן לחשוב מחשבות ואח"כ לעשות וכשם שהעולם נברא לא חובה
רק דרך נרבה וחסר שנאמר (שם פט) עולם חסד יבנה בן המשכן נבנה דרך נרבה שנאמר
(שמות כה) אשר ידבנו לבו (שם לה) כל נדיב לבו יביאה ובשם שהזביר שם אלהים בכל
מעשה בראשית ואח"כ השם המזוהה שנאמר (בראשית ב) ביום עשות ה' אלהים בוגדו
תמציא במשכן אחר שהזביר (שמות מ) וכבוד ה' מלא את המשכן שהוא בוגד שם אלהים
הזביר ה' המזוהה ואמר (שם) כי ענן ה' על המשכן וכשם שהעולם נברא בשתי מדות מדת
رحمים ומדת הדין בוגדו המשכן נעשה בשני אומנים בצלאל משפט יהודה בוגד השם
המיוחד ואהלייאב משפט דין בוגד מדת הדין

¹²⁸⁴ עי' תיקי"ז ט ע"ב, ועוד מאן דאוליף אלין הו"י"ן צריך לאולפא לון למבני בהון בניין
לקודשא בריך הוא דאמתר ביה וירפא את מזבח ה' ההרוס (&) ורוזא דמלה דיכlein למהרס באתומי
דשמי הדא הוא דכתיב (שמות יט) פן יחרסו אל ה' ו בגין דהרסו לון בחובייהו צריך למבני
لون בצלותהון דעת י' איהוaben יסודא דבניא י"י מן יי"ו מן ו"י בהון אבניים שלמות

תרגומים: ועוד מי שלומד את ההיסטוריה הללו, צריך ללמד אותם לבנות בהון לקודש ברוך הוא,
שנאמר בו וירפא את מזבח ה' ההרוס. וסוד הדבר שיכולים להרס באותיות שמו, זהו שכתוב, פן
יחרסו אל ה', ולכן כשיחרסו אותם בחטאיהם, צריך לבנותם בתפלותיהם. שאוט י' היא

¹²⁸⁵ עי' מנחות & שזה ה' ראשונה של שם הו"ה, ועי' רע"מ פנחס ר"י ע"ב וגר"א על
ספר"צ ל ע"ב שימושו שזה ה' אחרונה.

¹²⁸⁶ עי' לעיל הערה 1096.

רמב"ן זר' בחוי

(לח כה) וכסף פקודי העדה מאת בכרכר –

עי' ר' בחוי: ומעתה כיון שחצי שקל לכל אחד מששים רבוא עליה מאות בכרכר שקל שלם לכל אחד עוליה מאותים בכרכר מכאן ואילך צא וחשוב בשקליהם מן שהיו עשרת אלפיים בכרכר כסף שתוכו לחת בתשבייל כל אחד מששים רבוא ישראל הערך הנדול שבתורה שהוא חמשים שקל בעניין שכחוב בפרשיות ערכין וכשתחשוב חמשים שקל לכל אחד מששים רבוא חמשים פעמיים מאותם בכרכר הם מאה פעמיים מאה ומאה פעמיים מאה הם עשרת אלפיים בכרכר או נאמר כי מפני שידע המן החטא שבטי ישראל במכירת יוסף¹²⁸⁷ בעשרותים כסף שהם חמשת שקליםים וועונש החטא הוא לא נפקד עליהם עדין ע"כ חשב מהשובה לקנות כל ישראל לחת בתשבייל כל אחד מששים רבוא חמשת שקליםים כי חשב שיצליה בזה ויעלה בידו לנודל המטם וכענין שאמרו במדרש (בראשית לו) וישבו לאכלי להם אמר להם הקב"ה אתם מכרתם את אחיכם מתוך משתה חייכם שבניכם נמכרים בשושן מתוך משתה שנאמר (אסתר ג) והמלך והמן ישבו לשתו

(לח כה) ואת האלף ושביעים למאות וחמשה ושביעים –

עי' ר' בחוי: ואם תשבייל תמצאו כי מפני שישראל החטא בעון העגל בה"א וא"ז שבשם הוא האש והקהל¹²⁸⁸ על בן ישראל שהיו שש מאות אלף הביאו שקליםים לצורך האדרנים שהם יסוד המשכן להיות להם כפירה על מה שהחטאו בה"א ואותם שהיו יתרים על שש מאות אלף שלא היה להם חלק באדרנים עשו משקליהם ווים להיות להם כפירה על הווא"ז וזה שאמר עשה ווים לעמודים והבן זה

(מ' לד) ויבם הען את אهل מועד –

עי' ר' בחוי: ובכתב הרמב"ן ז"ל יתכן כתוב שאמר פעמי אחרת וכבוד ה' מלא את המשכן ירמו אל הכבוד השוכן בקרבו עכ"ל ז"ל
והנני מעוריך כי יש כאן חמשה פסוקים ובכל פסוק ופסוק יזכיר ען והן בנגד ה'
ספרות שחן ה' קולות¹²⁸⁹ שהוכירו החכמים בחמשה קולות נתנה תורה ואע"פ שהשיג
משה שבעה קולות שחן שבעה ספריות וכמו שבארתי בסדר וישמע יתרו כוננתם הייתה
באמרם בחמשה קולות אל הקולות הנסתורים שהם חמשה ולכון אמרו בחמשה קולות נתנה
תורה שהרי הימים שהם התפארת והכבוד¹²⁹⁰ מבוירים בכתביהם והם ה' אלחים והוא ה'

¹²⁸⁷ עי' זוז' (מ&ח) ת"ח ב' דין דלעיל לא מעוניין ליה לב"ג עד דאייחו בר עשרין
שנין מ"ט בגין דההוא ומנא אשתלים בתרין חולקין בחולקה דקב"ה ובנכמת ישראל, וכו'
מחצית השקל ת"ח קב"ה ובנכמת ישראל איקרין אחד וכד בנכת ישראל בגולותא לא איקרי
אחד ועל דא מחצית השקל דהוא עשר גרה רוז דיו"ד בעי לאמשבא ולאנהרא באטרא
רפנים ודא הוא כופר נפשו. וכו' ת"ח האי כופרא כדאי הוא לכפרא על עשרה שבתין
דזובינו ליוסף ואפרידו ז"ה מזא"ת ועברו על פקודייא דמאיריהון בגין"ב עשרים גרה השקל
לקביל ההוא דגר באראע נוכראה דאסטלך מאראעא קדיישא ונמבר בעשרים, וכו', ות"ח,
קטרת וכל קרבניין דמרקביין, מהאי מחצית השקל אתי, דיהיב כל חד וחד מיישראל, ובדין
תרומת ה' ודא. ת"ח כתיב עטרת תפארת שיבת וכו' עטרת דא תרומת ה' דאייחי עטרת
תפארת בגין דהא תורה שבעל פה מעטרת ל תורה דבכתבת בגין דאייחי אטרא דאנגלייא
לגלווי סתרהא ולפירושי תיקוני דילה על ידא עטרת.

¹²⁸⁸ עי' לעיל הערתא 1216.

¹²⁸⁹ עי' לעיל פרק כ פסוק א', לבדוק שבאמת מוסבר שם.

רמב"ן זר' בחוי

אליהיך וכנגדם הוכיר כאן וכבוד ה' ב' פעמים כדי לرمנו על התפארת השוכן בקרבו הכבוד והבן זה כי לזה כוון הרבה ויל' בלשונו שכחתי שחזר והוכיר פעם אחרת וכבוד ה' ובן מצינו בבית המקדש הוא שכחוב בדברי הימים (ב' ז) וככלות שלמה להתפלל והאש ירדה מן השמיים ותאכל העולה והזבחים וכבוד ה' מלא את הבית ולא יכולו הכהנים לבא אל בית ה' כי מלא כבוד ה' את בית ה' הא למדת שהוכיר כאן שבעה ספירות ה' פעמים ענן שני פעמים וכבוד ה' כי בן נרמו בהר סיני שבעה קולות שהיו השנת משה וכמו שבארתי שם

(מ' לח) כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו – היה ראוי שיאמר הכתוב ענן ביום ואש תהיה בלילה אלא שבא לرمנו על מدت يوم ומדת לילה וידוע כי עצם המלה יום אבל נכפלה המ' כי בן שם מدت רחמים מלא בפולה^{טו} ומלה לילה עצם המלה ליל והה"א האחרונה רמו למדת הדין שucker ממשלה בלילה